

Historie Groot Omroepkoor

Deel 19 - Bestaansrecht

- Ria Raven -

Het MCO, en daarmee het Groot Omroepkoor, maakt roerige tijden mee op het moment dat in het concept regeerakkoord (oktober 2010) het Muziekcentrum van de Omroep specifiek genoemd wordt om afgeschaft te worden.

Helaas is dit bestaansrecht van de ensembles in het verleden al menigmaal betwist. In het NRC handelsblad van 3 februari 1983 verschijnt een artikel over het ontzien van orkesten. Als de Tweede kamer meer geld aan de landelijke orkesten wil blijven besteden dan de minister nu wil, zijn er volgens minister Brinkman drie mogelijkheden om geld op tafel te krijgen hiervoor. Eén daarvan is bezuinigen bij de omroeporkesten EN het niet of in mindere mate in gang zetten van een nieuw muziekbeleid. Bij een nieuw muziekbeleid is het de bedoeling minder nadruk te leggen op het symfonische aanbod en meer op de kamermuziek, pop, jazz, geïmproviseerde muziek en de scheppende toonkunst. En de toegangsprijzen voor concerten zullen het volgend seizoen met 5 procent worden verhoogd.

In november 1982 verschenen ook al de eerste geluiden over bezuinigingen bij de toenmalige DUK (Divisie Uitvoerende Kunstenaars). In de Volkskrant verschijnt een groot artikel met de titel "Groot Omroepkoor is geen kleintje pils" en opent met: "De NOS wil haar koor en orkesten omsmeden tot een "Muziekcentrum" met wel vijftig grote en kleinere ensembles....". Dat heeft niet helemaal zo uitgedrukt.

NRC HANDELSBLAD Donderdag 3 februari 1983 Kun

Overleg minister Brinkman en Kamer

Ontzien van orkesten onmogelijk

copie STAR DUK

Door onze kunstredactie

DEN HAAG, 3 febr. — Minister Brinkman van welzijn, volksgezondheid en cultuur vindt dat elke verandering die de Tweede Kamer wil aanbrengen in zijn plannen om op het orkestenbestel te bezuinigen niet in strijd mag zijn met zijn streven 5,2 miljoen gulden op de orkesten te besparen.

Als de Tweede Kamer meer geld aan de orkesten wil blijven besteden dan de minister nu wil, zal zij moeten aangeven hoe het geld daarvoor op tafel moet komen. Volgens minister Brinkman zijn daarvoor drie mogelijkheden: bezuinigingen bij de omroeporkesten, het invoeren van een normbetrekking voor musici, waardoor een aantal van hen een goedkope deeltijdbaan zal krijgen, en het niet of in mindere mate in gang zetten van een nieuw muziekbeleid. Bij een nieuw muziekbeleid is het de bedoeling minder nadruk te leggen op het symfonische aanbod en meer op de kamermuziek, pop, jazz, geïmproviseerde muziek en de scheppende toonkunst. De toegangsprijzen voor concerten zullen volgend seizoen vijf procent hoger worden.

Minister Brinkman zei gisteren in een vergadering met de vaste Tweede-Kamercommissie voor WVC dat hij op zijn begroting voor dit jaar de kunsten relatief ontziet. Op het totaal van die begroting wordt veertien procent bezuinigd, op de kunsten één procent en op de sector muziek en dans twee procent. Op de verwijten van PvdA, D'66 en CPN dat de minister zich te weinig voor de kunst inzet antwoordde hij dat 'dat nogal meevalt'.

CDA, VVD, PvdA, D'66, PPR en CPN juichten het toe dat minister Brinkman was teruggekomen op zijn plannen om het Frysk Orkest en het Limburgs Symfonie Orkest op te heffen. Maar ook het Noord-Hollands Philharmonisch Orkest, het Utrechts Symfonie Orkest en eventueel het Gewestelijk Orkest voor Zuid-Holland moeten in enigerlei vorm, afgeslankt of gefuseerd, blijven bestaan, zo vonden veel kamerleden. De PvdA-er Niessen kwalificeerde de plannen van de minister zoals die er nu uitzien als „muziekaalslag” en ook de CDA-r Beine-

ma sprak van „een bedreiging van de muzikale cultuur” in een aantal gebieden.

PvdA en CDA willen volgende week bij de plenaire begrotingsbehandeling van WVC in de Tweede Kamer met een motie komen om een werkgroep in te stellen om alternatieven voor de huidige plannen van de minister uit te werken. Minister Brinkman liet blijken niet erg enthousiast te zijn over dat idee, maar als de Kamer stringente marges formuleert waarbinnen die werkgroep met zijn voorstellen moet blijven en als deze uiterlijk 15 april zijn werk kan afronden, wil hij die gedachte wel aanvaarden, zo zei hij. Veel scepsis toonde de minister over de mogelijkheid om orkesten op een zinvolle manier te laten samenwerken. Ook geloofde hij niet dat het invoeren van een normbetrekking veel extra geld zal opleveren.

Omroeporkesten

De mogelijkheid dat op korte termijn met de Nos overeenstemming valt te bereiken over inkrimping van de omroeporkesten achtte minister Brinkman gering. De VVD-er Evenhuis had er eerder op aangedrongen flink in de omroeporkesten te snoeien („als het niet goedschiks gaat, dan kwaadschiks door een vermindering van de omroepbijdragen”) en de symfonieorkesten meer voor de radio te laten optreden. Brinkman zei met de Nos in overleg te zijn maar de Omroepwet laat hem niet veel ruimte om snel bezuinigingen af te dwingen.

Minister Brinkman zegde de PvdA toe om bij het voorbereiden van de motie die het instellen van een werkgroep zal bepleiten „behulpzaam te zijn bij een goede vervulling van de rol van de oppositie”. Op dat moment zakte de VVD-er Evenhuis door zijn stoel en viel „pats, krak boem!” op de grond.

Minister Brinkman van WVC gisteren tijdens het mondelinge overleg met Nationaal Foto Persbureau.

dit overzicht is bestemd voor
interne informatie

de omroep in de p

afdeling persvoorlichting
postbus 10, 1200 JB Hilversum

opname van een artikel in deze knipselkrant betekent niet c
samensteller - de nos - de inhoud onderschrijft.

Vrijdag 26 november 1982

De Volkskrant, 26 november 1982

Het Groot Omroepkoor is geen kleintje pils

Na weken van intensieve voorbereidingen onder leiding van Edo de Waart — weer even terug van weggevoerd — treedt morgenmiddag in de VARA-matinee in het Amsterdamse Concertgebouw het Groot Omroepkoor op volle sterkte aan om de stem des volks te vertolken in Moessorgski's *Boris Godoenof*. Het drama wordt niet gebracht in de bekende gladgestreken en lichtelijk opgeklopte versie van Rimski-Korsakof. Evenmin in de minder bekende werking van Sjostakowitsj. De VARA heeft gekozen voor de ruige, ongekamde versie van Moessorgski zelf. Voor de oorspronkelijke *Boris*, zoals die onlangs in Engeland werd uitgegeven.

Kees Hillen, muziekchef van de VARA, stelt dat er aan het veeleisende werk „optimaal” is gewerkt en tekent welwillend aan dat het Groot Omroepkoor en het Radio Filharmonisch orkest tijdig met de voorbereidingen zijn begonnen. Dat maakt Hillen wel eens anders mee.

Met Boris Godoenof zet de VARA een traditie voort, die in de loop der jaren onder andere via Tsjajkofski's *Mazeppa*, Verdi's *Alzira* en Dallapiccola's *Il prigioniero* werd opgebouwd: het brengen van onbekend muziek-dramatisch werk in concertvorm. Het Groot Omroepkoor, 80 stemmen sterk, is daar steeds een onmisbare factor in geweest. En onmisbaar zal het Groot Omroepkoor voorlopig ook wel blijven, want het is het enige professionele koor van die omvang waarover we in Nederland beschikken.

We, dat zijn in de eerste plaats de zendgemachtigden met hun eigen concertseries en studio-activiteiten. Maar-

Niets dan lof: de NOS wil haar koor en orkesten omsmeden tot een „Muziekcentrum” met wel vijftientig grote en kleinere ensembles, afgestemd op het repertoire. Maar met de huidige zes formaties weet de NOS het organisatorisch al niet meer bol te werken, en van de weermotus wordt er nu al vals gespeeld. Zelfs binnen de NOS is men het falende management beu. Roland de Beer over het (Kamer) (Groot) (Klein) Omroepkoor; „God zal je de brug over helpen”. Maar morgen eerst de VARA-Matinee. Boris Godoenof, ongekamd — vervroegde aanvangstijd!

het zijn ook de Nederlandse symfonie-orkesten en andere muziekinstellingen. Zoals bijvoorbeeld de stichting Gaudeamus, die voor haar manifestaties met hedendaagse muziek regelmatig een beroep doet op de getrainde koorzangers van de NOS. De agenda van het radio-koor heeft de afgelopen weken een breed aanbod laten zien: *live*-optredens in Rachmaninof's *Franческа da Rimini* (bij de KRO), Szymanowski's *Stabat Mater* (in de Promenos), Sullivans *Iolanthe* (VARA) en Dvorsjaks door de KRO aan de vergeetelheid ontrukte *Bruid der geesten*. Het Groot Omroepkoor is geen kleintje pils.

Een breed en flexibel aanbod. Dat is ook het toverwoord waarmee de NOS twee weken geleden haar plannen introduceerde om tot een nieuwe structuur te komen van de vijf radio-orkesten en het Groot Omroepkoor. Die zijn sinds jaar en dag verenigd in het logge, moeilijk te bestieren organisatie-apparaat dat bij de NOS wordt aangeduid als *DUK*. De Dienst Uitvoerende Kunstenaars, met zijn 400 musici. De NOS, zo werd verklaard, wil in de naaste toekomst verschillende kleine en grotere ensembles vormen, „uit en met” de zes bestaande NOS-formaties (het Radio Filharmonisch, het Omroeporkest, het Radio Kamerorkest, het Promenade- en het Metropole Orkest en het Groot Omroepkoor).

Met de nieuwe gezelschappen wil de NOS voldoen aan de wisselende vraag naar kamermuziek, koorbegeleidingen, gebruiksmuziek, en repertoire voor gespecialiseerde uitvoerenden. Als voorbeeld wordt genoemd het barok-ensemble dat vorig jaar werd samengesteld uit leden van het Radio Kamerorkest, en dat sindsdien met tussenpozen in verschillende projecten heeft opgetreden. Wanneer de nieuwe structuur moet ingaan zegt de NOS er niet bij, maar er is al een naam voor bedacht: *Muziekcentrum voor de Nederlandse Omroep*.

Een breed en flexibel aanbod. Op het eerste gezicht niets dan lof. Maar de vraag rijst hoe al die orkesten, groepen en subgroepen te zijner tijd moeten worden ingedeeld en volgens een redelijke logica voor de microfoon of op de bus moeten worden gezet. Nu al wordt er bij de Gooise omroepen, de voornaamste afnemers van de *DUK*,

zie verder pag. 2

steen en been geklaagd over falend management, over foute plannings en over een vermindering van speelwaaier bij de radiokoren en de orkesten.

Vanuit de NOS-radio (die onder andere muziekprogramma's maakt en de Promenos-concerten organiseert) werd onlangs zelfs gedreigd de samenwerking met de DUK volledig stop te zetten waarmee de Promenos-series als eerste zouden wegvallen. Onvermoede problemen door verkeerde planning zouden regelmatig voor zware extra kosten zorgen („als je iets ondernemt met de DUK moet je overal achteraan blijven zitten en alles zelf controleren“). De in sommige projecten geïnvesteerde hoeveelheid geld en energie zou „nauwelijks meer verantwoord“ worden geacht. De problemen zijn voorlopig gesust met afspraken over „maandelijkse voorgangsbesprekingen“ tussen de directie van het facilitair bedrijf van de NOS en de NOS-muziekafdeling.

De geleiding van de radio-orkesten zoals de NOS die voorstelt bij het creëren „Muziekcentrum“, met als voorbeeld het Radio Kamerorkest en het daaruit van tijd tot tijd te mobiliseren barok-ensemble, is in feite al jaren te vinden bij het Groot Omroepkoor. Dit wordt regelmatig gesplitst in kleinere ensembles als het Omroepkoor (38 man), het Klein Omroepkoor (24 man) en het nog kleinere *Omroep Kamerkoor*, naargelang de eisen, ook muzikaal-inhoudelijk van het repertoire. Koorleden zelf noemen deze situatie „uniek in Europa“. Een juiste kwalificatie, die onlangs ook weer werd gehanteerd om het protest tegen voorgenomen drastische bezuinigingen op het koor kracht bij te zetten (er dreigde een vacaturestop en een verbod om bij ziekte vervangers in te zetten).

Paul Beugels, lid van de Raad van Beheer van de NOS, belast met koor en orkesten en de hoogst betrokkene bij de Muziekcentrum-plannen, roemt de „eigen kwaliteit“ van het koor. Dit als motivatie van het feit dat juist het koor bij de komende bezuinigingen op de DUK (anderhalf miljoen) toch nog wordt ontzien.

Kees Hillen van de VARA stelt dat je „alleen al aan het gigantisch hard zingende koor van het Concertgebouw-orkest“ (bestaande uit amateurs) kunt horen „hoe belangrijk het is dat het muziekleven tenminste over één professioneel groot koor beschikt“. Bij de meeste omroepen, althans bij de muziekafdelingen, wordt beseft dat men voor een bevrèdigende Ockeghem, Ton de Leeuw of Moessorgski niet voldoende heeft aan de prestaties van *Zang en Vriendenschap of Morgenrood Noord*.

Maar Hillen tekent daar wel bij aan dat het koor-arsenaal „nooit“ behoorlijk wordt geleid: „Er zit daar niemand die een behoorlijke planning kan opzetten“. Een aantrekkelijk, voornamelijk aan het koor gewijd programma met werk van Schönberg, Martinu en Dallapiccola („Een hobby, om dat koor eens in het zonnetje te zetten“) moest Hillen al eens laten vallen door de slechte voorbereiding bij de DUK. Een herkansing staat op het programma voor eind januari aanstaande.

De VARA-muziekchef ziet dat project thans voor de tweede keer de mist in gaan. De voorbereiding van Dallapiccola's delicate *Canti di prigionia*, zo leert een eenvoudige blik op de concertschema's, dreigt te worden gedwarsboomd door het geweld van Verdi's pal daarop geprogrammeerde *Attila*. Een vondst van de TROS, die in navolging van VARA en KRO eveneens brood is gaan zien in operawerk, en navenant zijn aanspraken doet gelden op het Groot Omroepkoor — niemand die dat de TROS kan aanrekenen. Al zal in dit geval misschien het één in de koffiepauze van het ander gerepeteerd moeten worden.

Hillen: „Het grote obstakel is het gebrek aan artistieke betrokkenheid van de organisatoren bij de DUK. Dat geldt voor de orkesten evengoed als voor het koor. Er is niemand die zorg draagt voor de afzonderlijke programma's. Van sommige bekende dirigenten hebben ze niet eens gehoord.“ Hillen stelt bovendien dat het koor te weinig toekomt aan stemtraining („dat hoor je als je de kleinere geleidingen aan het werk zet“) en dat dirigenten op verkeerde momenten hun tijd moeten besteden aan oplawerkzaamheden aan de orkestklank. Het koorlid Van Rhijn-de Wal beamt dat het koor te weinig toekomt aan stemtraining.

Bij de afgelopen Promenos moest een Nancarrow-onderdeel met piano's vervallen om „technische redenen“. Edu Verhulst, chef van de NOS-muziekafdeling, voegt daar aan toe dat de zangsolisten bij Szymanowski's *Stabat Mater* in hetzelfde programma tot zijn verbijstering voor niets naar een repetitie kwamen omdat het koor al naar huis was gestuurd.

De DUK en het facilitair bedrijf van de NOS repliceren via de voorlichtingsdienst dat de irritatie bij de zendgemachtigden „wordt aangewakkerd door financiële problemen“ die de mogelijkheden in de programmering beperken. Niemand hoeft er bang te zijn voor het Groot Omroepkoor-concert van de VARA in januari: „Hillens vrees is geheel onterecht.“ En er wordt gewezen op het interim-karakter van de huidige tweekoppige leiding van de DUK.

Verhulst van de NOS-muziekafdeling: „De leiding van een dienst als de DUK, met die honderden musici, moet inderdaad over zeldzame, zo niet onmogelijke gaven beschikken. Technisch en muzikaal. Alleen iemand als Lorin Maazel, die in Wenen aan het hoofd staat van de *Staatsoper* en de *Philharmoniker*, zou dat kunnen. Omroep Kamerkoor, Omroepkoor, Klein Omroepkoor — God zal je de brug over helpen“.

Paul Beugels van de NOS-Raad van Beheer denkt bij het voorgenomen Muziekcentrum aan een geleiding en onderverdeling tot 25 grote en kleinere ensembles. Over de organisatorische problemen bij de DUK wil hij geen uitspraak doen: „Dat management valt niet onder onze verantwoordelijkheid.“ Beugels voorziet geen verlies aan spelcultuur: „Het wordt geen pool of musici-reservoir. Je kunt ze niet in één hok stoppen.“

Intussen mag worden aangenomen dat het koor van de NOS (Beugels: „Een uniek potentieel“) voorlopig zijn onmisbaarheid zal blijven bewijzen. In het Gooi doet het hardnekkige gerucht de ronde dat dirigent Nikolaus Harnoncourt voor de *Johannes Passie* in 1984 bij het Concertgebouw-orkest van het Koor van het Concertgebouw-orkest wil afzien. De NOS bevestigt dat de „eerste besprekingen“ over de deelname van het Omroepkoor aan die eerstvolgende *Johannes* zijn geopend.

ROLAND DE BEER

De Vara levert zeven directeuren in

„Flauwekul“, bist omroepsecretaris Herman van Wijk. „Gelul“, vindt directeur televisie Piet van de Ende. Maar de voorzitter van VARA's ondernemingsraad René Kepper wil het gerucht na enig aandringen wel bevestigen: de zevenkoppige VARA-directie heeft zichzelf opgeheven. Dat gebeurde na veel palaver over de organisatie van de VARA-top.

Omdat de VARA wordt bestierd door de directie enerzijds en een bestuur anderzijds, was er sprake van wat Van de Ende „moelijke doublures“ noemt. Van Wijk: „De directie heeft een paar weken geleden besloten voortaan wat korter te vergaderen en meer zaken in samenwerking met het bestuur af te wikkelen.“

Kepper vindt dat geen prettige zaak: „De directie heeft een voorschotje op een nieuwe organisatie-structuur genomen zonder de OR daarin te kennen. Heel onfatsoenlijk.“

Die nieuwe organisatie-structuur heet *mediadirectie*, een poging om de besluitvorming wat helderder te maken. In afwachting van die helderheid staat de 'oude' directie op non-actief. De nieuwe directie zou vanaf 1 januari aanstaande moeten bestaan uit de directeuren radio, TV en gidsexploitatie, soms aangevuld met de hoofdredacteur van de gids. Ook Van Wijk, een *bestuurder*, zou volgens Kepper een plaats krijgen in de mediadirectie. De belangrijkste zelfs: die van knopendoorhakker. Zaken als financiën en personeelsbeleid, waarvoor nu nog aparte directeuren zijn, zouden binnen de nieuwe structuur van minder gewicht worden.

Kepper staat niet principieel afwijzend tegenover de nieuwe structuur, maar de OR is pas in een laat stadium (afgelopen juni) van de plannen op de hoogte gebracht, toen die er al een half jaar lagen. De voors en tegens konden nog niet grondig tegen elkaar worden afgewogen.

De OR viel over het 'voorschotje' en sommige de directie om, naast het werk voor hun respectieve diensten dat wel gewoon doorgaat, ook de directionele arbeid weer op te pakken. Of daaraan gevolg zal worden gegeven bleef onduidelijk. Het bestuur heeft een aantal directietaken overgenomen. Kepper: „Als ze verstandig zijn, trekt de directie de moed uit de schoenen naar boven en blijft de mediadirectie onderwerp van gesprek tussen ons. Als het meezit hoeven we nog maar twee of drie keer te onderhandelen en dan kan die nieuwe topstructuur van kracht zijn. Ze zullen het niet leuk vinden, maar ze doen hun best maar hoot.“ (rvb)

In 65 jaar tijd hebben de ensembles en de stafleden van het MCO al veel voor de kiezen gekregen in het kader van de bezuinigingsdrijf van de diverse kabinetten. Maar dat dit nu net in ons jubileumjaar weer gebeurt, is wel heel zuur.

Ik kon hier natuurlijk niet helemaal aan voorbij gaan, maar pak nu de draad weer op van deze serie over het verleden van het Groot Omroepkoor.

Met betrekking tot publiciteit gaat het in de loop der jaren ook iets beter. Het koor beschikt over eigen biografieën en er worden geregeld foto's gemaakt voor publicitaire doeleinden.

1979/259

- 4 -

Het Groot Omroepkoor

20.8.79

Het Groot Omroepkoor van de NOS - opgericht in 1945 - geniet als grootste beroepskoor van Nederland een internationale reputatie. Het wordt gevormd door 79 vokalisten, die in verschillende formaties kunnen worden ingedeeld, zoals het Omroepkoor, het Radiokoor, het Klein Radiokoor, het Omroep Kamerkoor.

Deze koren verzorgen een repertoire, dat in tijd reikt van de Middeleeuwen tot en met de twintigste eeuw, en in genre uitéénloopt van het "motet" tot en met de opera, operette en musical.

De eigentijdse komposities nemen bij de omroepkoren een belangrijke plaats in. Tal van werken kregen hun eerste uitvoering bij het NOS-koorapparaat, zoals Robert Heppener (Haec dies), Hans Kox (Slag om Arnhem), Peter Schat (Houdini symfonie), Klaus Huber (Inwendig voller Figur), Gyorgy Ligeti (Requiem), Yannis Xenakis (Oresteia).

Het Groot Omroepkoor treedt voornamelijk op met NOS-orkesten; het concerteert bovendien met het Concertgebouw Orkest, het Residentie Orkest, het Rotterdams Philharmonisch Orkest, enz.

Tot de vele dirigenten, onder welke het koor heeft gezonden, behoren: Eduard van Beinum, Roberto Benzi, Leonard Bernstein, Colin Davis, Antal Dorati, Jean Fournet, Carlo Maria Giulini, Bernard Haitink, Eugen Jochum, Kyrill Kondrashin, Rafael Kubelik, Erich Leinsdorf, Ferdinand Leitner, Pierre Monteux, Riccardo Muti, Willem van Otterloo, Leopold Stokowski, Hans Vonk, Edo de Waart, David Zinman.

Vaste koördinigen, die gedurende vele jaren het repertoire van de koren hebben ingestudeerd, en die ook uitvoeringen daarvan hebben geleid, zijn o.a. Meindert Boekel, Frans Müller, Carel Laout, Antoon Krelage.

Koncertreizen werden gemaakt door België, Frankrijk, Italië, Zwitserland, Oostenrijk en West-Duitsland (o.m. Hohe Messe in Berlijn met de Berliner Philharmoniker o.l.v. Eugen Jochum).

Voorts verleende het medewerking aan tal van grammofoonplaatopnamen met het Concertgebouw Orkest en het Rotterdams Philharmonisch Orkest o.m. (Johannes- en Matthäus Passion), Beethoven (Missa Solemnis), Fauré (Requiem), Mahler (Symfonieën en Das Klagende Lied).

Het GOK in 1980 met het KCO tijdens een kerstconcert (Nefsky van Prokofiev) in het Concertgebouw (zie bijlage 19.1 voor de namenlijst)

Het GOK in 1981 informeel gefotografeerd in KRO studio I (zie bijlage 19.2 voor de namenlijst)

Het Omroep Kamerkoor in 1982 in VARA studio 1 (zie bijlage 19.3 voor de namenlijst)

De eerste buiten-fotosessie werd in 1982 gemaakt en leverde tussen de officiële foto's ook wat leuke beelden op. Ontspanning bij de vijver van het raadhuis van Hilversum. En daar eindigen we deze aflevering mee.

